

Dr. GHEORGHE NICA

***Competența instanțelor judecătorești
în materie civilă***

Dr. GHEORGHE NICA

**Competența instanțelor judecătorești
în materie civilă**

Universul Juridic
București
-2014-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2014, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOȚIT DE SEMNĂTURA ȘI
ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NICA, GHEORGHE**

Competența instanțelor judecătorești în materie civilă /

dr. Gheorghe Nica. - București : Universul Juridic, 2014

Bibliogr.

ISBN 978-606-673-242-0

347.91/95(498)

347.98(498)

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**

tel.: **0732.320.666**

e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15**

DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**

e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

Capitolul I

Considerații generale asupra competenței instanțelor judecătorești

Secțiunea 1. Privire generală asupra justiției

1.1. Conceptul de jurisdicție și înfăptuirea justiției în România

Conceptul de jurisdicție este un concept asociat controlului jurisdicțional înfăptuit de către organele judecătorești, cât și de către alte organe decât cele care fac parte din sistemul organelor judecătorești, având izvorul în suveranitatea poporului, care determină și organizarea autorităților însărcinate cu administrarea justiției¹, ceea ce înseamnă că ea se întinde asupra întregului teritoriu al țării noastre. De asemenea, după cum s-a remarcat de către același reputat autor, *supra cit.*, în lucrarea consacrată comentariilor pe articole a noului Cod de procedură civilă, principiile enunțate prin art. 1 din noul Cod de procedură civilă scot în evidență faptul că în înfăptuirea justiției instanțele asigură respectarea ordinii de drept, a libertăților fundamentale, a drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice și persoanelor juridice, aplicarea legii și garantarea supremației acesteia².

Noțiunea de *jurisdicție* provine din limba latină, de la *jurisdictio*, fiind compus din *jus* (drept) și *dictio* (a spune, a pronunța), ceea ce înseamnă a pronunța dreptul. Sensul dat de dreptul roman noțiunii *jurisdictio* este acela de totalitate a puterilor date unui magistrat pentru administrarea justiției, ceea ce s-a păstrat și în dreptul modern.

De aceea, după cum judicios s-a afirmat³, deși judecătorul desfășoară o activitate importantă și în cadrul procedurii necontencioase, conceptul de jurisdicție se raportează esențialmente la procedura contencioasă, deoarece funcția esențială a jurisdicției este soluționarea unui litigiu în care intervin părți cu interese contrare.

Noțiunea de jurisdicție are, conform literaturii de specialitate, mai multe accepțiuni.

¹ I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, ed. a 4-a, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 1; cu privire la „puterea de a judeca și competența în activitatea de judecată” „excesul puterii judecătorești” „jurisdicția de drept comun și jurisdicția de excepție”, a se vedea I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol. I, ed. revăzută, completată și actualizată, *Noul Cod de procedură civilă*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 617-624.

² I. Leș, *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 3.

³ I. Leș, *Tratat...*, (2008), p. 5.

Astfel, într-o primă accepție, noțiunea de jurisdicție înseamnă „soluționarea conflictelor juridice atât de către organele judecătorești, cât și de către alte organe decât cele care fac parte din sistemul organelor judecătorești”¹.

Într-o altă accepție, noțiunea de jurisdicție reprezintă „puterea de a decide asupra conflictelor dintre diferite subiecte de drept-persoane fizice sau juridice - prin aplicarea legii”².

Pornind de la aceste accepțiuni, în literatura de specialitate³ se arată că se poate vorbi despre jurisdicție ca „funcțiune” și ca „serviciu public”.

Jurisdicția ca funcțiune sau funcția judiciară se realizează în statele moderne prin organele specializate. În acest sens, prevederile art. 126 alin. (1) din Constituția României statuează că „justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege”. Ca atare, *stricto sensu*, se poate vorbi despre funcția judiciară a statului care se realizează numai prin organele strict specializate, respectiv de către instanțele judecătorești⁴. Dar, totodată, deși Constituția nu o spune explicit, activitatea de jurisdicție se poate efectua și de către alte organe decât instanțele judecătorești. În acest sens pot fi invocate prevederile art. 126 alin. (5) din Constituția României, potrivit cărora „prin lege organică pot fi înființate instanțe specializate în anumite materii, cu posibilitatea participării, după caz, a unor persoane din afara magistraturii”. De asemenea, prevederile art. 94 pct. 3 din noul Cod de procedură civilă se referă expres la „hotărârile autorităților administrației publice cu activitate jurisdicțională și ale altor organe cu astfel de activitate, în cazurile prevăzute de lege.” Dar, sub acest aspect, se impune precizarea că principiul constituțional al separației puterilor în stat exclude posibilitatea ca un organ al administrației publice, chiar dacă acesta are caracter jurisdicțional, să se substituie autorității judecătorești.

Ca atare, instanțele judecătorești sunt cele care înfăptuiesc justiția, fără a fi necesară o lege specială de abilitare în acest sens. În cazul înființării unor jurisdicții speciale pentru soluționarea, în limitele și condițiile legii, a unor anumite categorii de litigii, prin lege trebuie să se prevadă posibilitatea ca hotărârile pronunțate în cadrul acestor jurisdicții să facă obiectul unui control în fața instanțelor judecătorești.

¹ A se vedea V. Prisăcaru, *Jurisdicții speciale în Republica Socialistă România*, Ed. Academiei Române, București, 1974, p. 16.

² M. Duțu, *Dicționar de drept privat*, Ed. Mondan, București, 2002, p. 469; D. Radu, *Dicționar de drept procesual civil*, în M.N. Costin, I. Leș, M. Minea, D. Radu, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 287.

³ I. Leș, *Instituții judiciare contemporane*, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 3; *idem*, I. Leș, *Tratat...* (2008), p. 2 și 3.

⁴ A se vedea I. Lazăr, *Jurisdicții administrative în materie financiară*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 45 și *infra* nota 6, p. 45.

Se impune, de asemenea, precizarea că în varianta sa inițială din anul 1991 Constituția României nu a consacrat expres principiul separației puterilor în stat, acest principiu fiind consacrat expres în urma revizuirii constituționale din anul 2003, când prin art. 1 alin. (4) se statuează că: „statul se organizează potrivit principiului separației și echilibrului puterilor – legislativă, executivă și judecătorească - în cadrul democrației constituționale”. În cadrul celor trei puteri judecătorești se distinge față de actele celorlalte autorități publice prevăzute în titlul III al Constituției republicate, mai mult, în literatura de specialitate¹, afirmându-se că principiile universale de organizare a justiției vizează: justiția este monopol de stat; organele judiciare sunt autonome; instanțele sunt permanente și sedentare; principiul dublului grad de jurisdicție și unicitatea funcției jurisdicționale. De asemenea, nu face parte din puterea judecătorească nici Curtea Constituțională, ea fiind o autoritate publică autonomă, situată în afara autorității judecătorești, ceea ce rezultă din conținutul titlului V al Constituției republicate, care este consacrat exclusiv Curții Constituționale.

După Revoluția din decembrie 1989 a fost declanșată o nouă reformă a justiției, declanșată de adoptarea Constituției din anul 1991, în baza legii fundamentale fiind adoptată Legea nr. 92/1992 privitoare la organizarea judecătorească și apoi Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară. Astfel, în aplicarea textului art. 126 alin. (1) din Constituție a fost adoptată Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, care stabilește că justiția se realizează, în materie civilă, prin următoarele instanțe judecătorești:

- judecătorii, drept instanțe fără personalitate juridică care funcționează în județe și în sectoarele municipiului București. În raport cu numărul cauzelor, potrivit art. 39 alin. (1) din Legea nr. 304/2004, în cadrul judecătorilor se pot înființa secții sau complete specializate;

- în fiecare județ funcționează tribunale, instanțe cu personalitate juridică, care, de regulă, au sediul în localitatea de reședință a județului respectiv. În municipiul București este organizat Tribunalul Municipiului București, această instanță având și după intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă, cu precădere, competențe pentru judecarea cauzelor privind proprietatea intelectuală. De asemenea, potrivit art. 36 alin. (3) din Legea nr. 304/2004, în cadrul tribunalelor funcționează secții sau, după caz, complete specializate pentru cauze civile, cauze penale, cauze cu minori și de familie, cauze de contencios administrativ și fiscal, cauze pentru conflicte de muncă și asigurări sociale, societăți, registrul comerțului, insolvență, concurență neloială sau în alte materii, precum și complete specializate pentru cauze maritime și fluviale, în raport cu natura și numărul cauzelor;

¹ I. Leș, *Tratat...*, (2008), *infra* nota 1, p. 3.

- tribunale specializate, care sunt instanțe fără personalitate juridică, care pot funcționa la nivelul județelor și al municipiului București și au, de regulă, sediul în municipiul reședință de județ. Posibilitatea înființării de instanțe specializate este consacrată și la nivel constituțional prin art. 126 alin. (5), teza a 2-a din Constituția republicată, în sensul căruia „prin lege organică pot fi înființate instanțe specializate în anumite materii, cu posibilitatea participării, după caz, a unor persoane din afara magistraturii”. În aplicarea textului constituțional mai sus evocat, potrivit art. 37 alin. (3) din Legea nr. 304/2004, tribunalele specializate preiau cauzele de competența tribunalului în domeniile în care se înființează. Datele de la care vor începe să funcționeze aceste tribunale specializate și localitățile în care acestea își vor desfășura activitatea se stabilesc potrivit art. 142 alin. (1) din Legea nr. 304/2004, în mod eșalonat, prin ordin al ministrului justiției, cu avizul conform al Consiliului Superior al Magistraturii;

- curți de apel, care sunt instanțe cu personalitate juridică și funcționează într-o circumscripție cuprinzând mai multe tribunale și tribunale specializate. La fel ca și în cadrul tribunalelor, și în cadrul curților de apel funcționează, potrivit art. 35 alin. (2) din Legea nr. 304/2004, secții sau, după caz, complete specializate pentru cauze civile, cauze penale, cauze cu minori și de familie, cauze de contencios administrativ și fiscal, cauze pentru conflicte de muncă și asigurări sociale, societăți, registrul comerțului, insolvență, concurență neloială sau în alte materii, precum și complete specializate pentru cauze maritime și fluviale, în raport cu natura și numărul cauzelor;

- Înalta Curte de Casație și Justiție, care este singura instanță supremă din România, care are sediul în capitala României, municipiul București. Potrivit art. 19 alin. (2) din Legea nr. 304/2004, astfel cum acest articol a fost modificat prin Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a noului Cod de procedură civilă, Înalta Curte de Casație și Justiție este organizată în 4 secții: Secția I civilă, Secția a II-a civilă, Secția de contencios administrativ și fiscal și Secțiile Unite, cu competență proprie.

Pornind de la prevederile art. 126 alin. (1) din Constituția republicată din al cărui conținut rezultă că puterea judecătorească este formată exclusiv din instanțele judecătorești, în literatura de specialitate¹ se afirmă cu deplin temei că este cu totul nejustificată și creatoare de confuzii folosirea noțiunii în sens larg a noțiunii de justiție, care cuprinde și Ministerul Public și Consiliul Superior al Magistraturii, întrucât acestea din urmă fac parte, potrivit Constituției, din autoritatea judecătorească, care însă nu coincide cu puterea judecătorească, formată exclusiv din instanțele judecătorești.

¹ A se vedea, V. Mihai Ciobanu, *Din noul despre obstrucționarea justiției, intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă, Atribuțiile Consiliului Superior al Magistraturii și rolul Curții Constituționale*, în Revista română de drept privat nr. 3/2012, p. 26.

Jurisdicția ca serviciu public¹ reprezintă o funcțiune fundamentală a statului, iar administrarea ei unul dintre atributele esențiale ale puterii suverane. Această funcție implică existența unor structuri statale (servicii publice) apte să realizeze activitatea jurisdicțională.

Este de remarcat faptul că, noul Cod de procedură civilă adoptat prin Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă², ulterior modificat înainte de intrarea sa în vigoare³ prin Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă⁴, prin art. 1 alin. (2) consacră expres funcțiunea jurisdicției exercitate de către instanțele judecătorești ca serviciu public, statuând că: „în înfăptuirea justiției, instanțele judecătorești îndeplinesc un serviciu de interes public, asigurând respectarea ordinii de drept, a libertăților fundamentale, a drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice și juridice, aplicarea legii și garantarea supremației acesteia”.

Prin Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, având în vedere faptul că punerea în aplicare a unor dispoziții din Codul de procedură civilă sunt mai mari decât cele care au fost preconizate la data adoptării Codului de procedură civilă și a Legii nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a acestuia, s-a dispus amânarea intrării în vigoare a

¹ I. Leș, *Instituții judiciare...*, p. 30-76; *idem*, I. Leș, *Tratat...*, (2008), p. 2 și 3.

² Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă a fost republicată în M. Of. nr. 545 din 3 august 2012.

³ Sub aspectul modificărilor aduse noului Cod de procedură civilă înainte de intrarea sa în vigoare, în literatura de specialitate recentă, un reputat autor afirma că „modificarea modificărilor” este nu numai admisibilă, dar chiar necesară, însă după o perioadă rezonabilă de aplicare și verificare a modificărilor susceptibile de modificare; astfel, prin „modificări la modificări”, mai înainte de orice verificare practică a consistenței și utilității reglementărilor originare, îndelung și costisitor elaborate, debusolează încă o dată interpretul, discreditând autorul reglementărilor și întreține sentimentul insecurității și al cercului vicios pe care le creionează incompetența sau improvizația. De mult se simte nevoia de o perioadă de „calm” al valorilor juridice și de o certitudine previzibilă” (I. Deleanu, *Tratat...*, vol. I (2013), *infra* nota 4, p. 13).

⁴ Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă a fost publicată în M. Of. nr. 365 din 30 mai 2012. După adoptarea Legii nr. 76/2012, Noul Cod de procedură civilă a fost republicat în M. Of. nr. 545 din 3 august 2012, urmând ca prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2012, aprobată prin Legea nr. 206/2012, să fie stabilită data intrării în vigoare a noului Cod de procedură civilă ca fiind 1 februarie 2013, după care prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 4/2013 (publicată în M. Of. nr. 68 din 31 ianuarie 2013, s-a stabilit drept termen de intrare a noului Cod de procedură civilă data de 15 februarie 2013. De asemenea, în vederea punerii în aplicare a noului Cod de procedură civilă a fost adoptată Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă (publicată în M. Of. nr. 89 din 12 februarie 2013).

dispozițiilor privitoare la desfășurarea cercetării procesului/dezbaterea fondului în camera de consiliu, aceste dispoziții urmând să intre în vigoare doar pentru procesele pornite începând cu data de 1 ianuarie 2016. Până la aceeași dată au fost de asemenea amânate dispozițiile Legii nr. 134/2010, privitoare la pregătirea dosarului de apel sau, după caz, de recurs de către instanța a cărei hotărâre se atacă, precum și dispozițiile privind compunerea completului de judecată care judecă sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, în sensul reducerii numărului acestui complet de la 13 la 9 [art. 520 alin. (6) din Codul de procedură civilă].

În finalul acestor precizări se impune remarcă potrivit căreia pentru o mai bună administrare a justiției, prin Legea nr. 148/2011 privind desființarea unor instanțe judecătorești și a parchetelor de pe lângă acestea¹, au fost desființate un număr de 12 judecătoria și parchetele de pe lângă acestea, urmând ca prin Hotărârea Guvernului României nr. 868/2011² să fie modificată în mod corespunzător anexa la Hotărârea Guvernului României nr. 337/1993 pentru stabilirea circumscripțiilor judecătoriilor și parchetelor de pe lângă judecătoriile.³

1.2. Caracterul monist consacrat de noul Cod de procedură civilă

Noul Cod de procedură civilă, desăvârșind concepția monistă consacrată de către noul Cod civil, prin unificarea dispozițiilor legii civile cu cele ale legii comerciale, unifică, la rândul lui, dispozițiile legale care reglementează normele de competență materială a instanțelor judecătorești, eliminând astfel reglementarea diferențiată a normelor de competență în materie civilă și în materie comercială. O atare concluzie de unificare a dispozițiilor legale privitoare la competența materială a instanțelor judecătorești în materie civilă și în materie comercială s-a conturat după intrarea în vigoare a Legii nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil din prevederile art. 219 pct. 1 prin care se abrogă expres dispozițiile art. 2 pct. 1 lit. a) din Codul de procedură civilă în vigoare care reglementa cu precădere competența materială a instanțelor în materie comercială.

De asemenea, unificarea acestor dispoziții în materia competenței rezultă expres și din conținutul art. 225 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, potrivit căruia „secțiile comerciale existente la data intrării în vigoare a Codului civil în cadrul

¹ Legea nr. 148/2011 a fost publicată în M. Of. nr. 510 din 19 iulie 2011.

² Hotărârea Guvernului nr. 868/2011 privind modificarea anexei la Hotărârea Guvernului nr. 337/1993 pentru stabilirea circumscripțiilor judecătoriilor și parchetelor de pe lângă acestea a fost publicată în M. Of. nr. 642 din 8 septembrie 2011.

³ Hotărârea Guvernului nr. 337/1993 pentru stabilirea circumscripțiilor judecătoriilor și parchetelor de pe lângă acestea a fost publicată în M. Of. nr. 188 din 6 august 1993.

tribunalelor și curților de apel se vor reorganiza ca secții civile ori, după caz, vor fi unificate cu secțiile civile existente, prin hotărâre a Consiliului Superior al Magistraturii, la propunerea colegiului de conducere al instanței” precum și din conținutul art. 227 din Legea nr. 71/2011, potrivit căreia „dacă legea specială prevede că anumite cauze sunt de competența tribunalelor comerciale ori, după caz, de competența secțiilor comerciale ale tribunalelor sau curților de apel, după intrarea în vigoare a Codului civil, competența de judecată revine tribunalelor specializate sau, după caz, secțiilor civile ale tribunalelor, reorganizate potrivit art. 228, respectiv secțiilor civile reorganizate conform art. 225”.

Privitor la caracterul monist consacrat de către noul Cod de procedură civilă, într-o lucrare recentă aparținând unui reputat autor se arată că, chiar în condițiile tezei moniste, nu erau motive temeinice pentru a exclude cu totul din vocabularul juridic termenul „comerciant”, întrebuițat în normele comunitare¹. Continuând raționamentul, reputatul autor arată că „înțelegând să înlăture distincția dintre acțiunea civilă și acțiunea comercială sau dintre litigiul civil și litigiul comercial - repudiind astfel, cum se zice, dintr-un condei, Codul comercial - una dintre cele mai venerabile și mai articulate reglementări, verificate și consolidate în timp, pe de o parte, iar, pe de alta, ignorând normele comunitare(europene) care evocă totuși distinct cele două categorii - legiuitorul, între altele, după caz, se referă la profesioniști și, prin antinomie, la neprofesioniști, termeni cu valențe semantice multiple și uneori nu numai echivoci, ci chiar peiorativi”.²

De asemenea, tot sub aspectul desăvârșirii concepției moniste consacrate de noul Cod civil art. 1, stabilind obiectul și scopul Codului de procedură civilă, arată că: „Codul de procedură civilă stabilește regulile de competență și de judecare a cauzelor civile, precum și cele de executare a hotărârilor instanțelor și a altor titluri executorii, în scopul înlăptuirii justiției în materie civilă, instanțele judecătorești îndeplinind un serviciu de interes general, asigurând respectarea ordinii de drept, a libertăților fundamentale, a drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice și persoanelor juridice, aplicarea legii și garantarea supremației acesteia”.

Cu privire la efectele caracterului „monist” al Codului civil român actual asupra ființării, în continuare, a unui „drept comercial” în România, în literatura de specialitate³ s-a arătat că, în sinteză, se poate vorbi (discuta) în prezent

¹ I. Deleanu, *Tratat...*, vol. I (2013), *infra* nota 2, p. 63.

² *Ibidem*, p. 67.

³ A se vedea, Ș. Beligrădeanu, *Considerații în legătură cu efectele caracterului „monist” al Codului civil român actual asupra ființării, în continuare, a unui „drept comercial” în România*, în revista *Dreptul* nr. 9/2012, p. 24; Ș. Beligrădeanu, *Răspunderea reparatorie a organizatorilor și a angajaților participanți la o grevă nelegală, precum și natura juridică a*